

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
311/2015	Fylkesrådet	13.11.2015
181/2015	Fylkestinget	07.12.2015
	Komite for næring	07.12.2015

Tilflytting og rekruttering fra utlandet - Halvvegsrapport

Sammendrag

Prosjekt «Tilflytting og rekruttering fra utlandet» ble vedtatt i fylkestinget under sak 42/13. Prosjektet er 4-årig. En er nå halvveis i prosjektperioden, og det legges fram en halvvegsrapport, slik det ble forutsatt i fylkestingssaken og i prosjektbeskrivelsen, vedtatt av fylkesrådet i FR-sak 193/13. Halvvegsrapporten følger saken som eget vedlegg.

Gjennom Tilflyttingsprosjektet har fylkeskommunen fått satt viktige utfordringer på dagsorden, en har økt kompetansen i hele fylket, og fått i gang tiltak som kan bidra til raskere vei inn i arbeidslivet for innvandrere. En kan si at prosjektet har kommet og modnet i rett tid, Nordland var tidlig ute med en slik helhetlig regional satsing.

Det foreslås å videreføre prosjektet innenfor nåværende organisering ut 2017 slik fylkestinget vedtok i 2013. Det er ønskelig å legge om virkemiddelbruken og rette innsatsen mer mot kommuner som ønsker å ta et helhetsansvar.

Bakgrunn

Bakgrunnen for prosjektet var en langvarig trend med høy fraflytting fra Nordland. I 2011 fikk en for første gang på mange år en liten befolkningsvekst. Veksten skyldtes økt innvandring fra utlandet. Uten denne innvandringen ville det vært vanskelig å opprettholde deler av næringslivet, og mange kommuner ville hatt langt færre innbyggere. Innvandringen er også viktig for å kunne opprettholde velferdstilbud i kommunene.

Nordland har store utfordringer i årene framover hvis en skal lykkes i å få tilstrekkelig arbeidskraft og bosetting i alle våre 44 kommuner. Den sterke økningen i antall innbyggere fra utlandet må også tas hensyn til i all planlegging og tiltak – både i fylkeskommunen og i den enkelte kommune. For eksempel har denne utviklingen stor betydning for videregående skoler, for boligbygging/boligbehov, for frivillig sektor, for NAV, for barnehager og grunnskole og for helsevesenet.

Sammensetningen av styringsgruppa speiler at mange aktører må arbeide sammen for å integrere innvandrere i det norske samfunnet. Styringsgruppa består av næringsråden (leder), fylkesutdanningsjef, NAV Nordland, Husbanken, Nordland idrettskrets og Universitetet i

Nordland.

Tilflyttingsprosjektet skal tilrettelegge for metoder, samarbeid og kompetanseheving i forhold til norskopplæring, utdanning, godkjenning av utdanning, bolig, fritid og deltakelse. Gjennom Tilflyttingsprosjektet har en kommet godt i gang med ulike tiltak for å få alle innvandrere raskere i jobb, gi bedre norskopplæring og bedre utnytte innvandrernes kompetanse. Hvis det blir en sterk økning i antall flyktninger som får bosetting i Nordland, vil det være kommunene, NAV og utdanningsinstitusjonene som må tilrettelegge tilbud til flere, og som vil trenge økte ressurser og økt kompetanse. Disse er sentrale aktører i Tilflyttingsprosjektet. Kompetansen som er bygget opp vil være til god hjelp for en evt. økt satsing.

Tilflyttingsprosjektet retter seg mot alle utlendinger som kommer til Nordland eller som allerede er her. Det bor nå 20 700 personer i Nordland med utenlandsk opprinnelse, dette utgjør 8,7 % av hele befolkningen. Bare siden 2013 har antallet økt med 3 500 personer. Dette er en av de store endringene som skjer i Nordland for tiden, og som får betydning innenfor alle samfunnsområder.

Nordland har en høy andel midlertidig bosatte, og stor vikarbruk i flere næringer. En viktig del av prosjektet har derfor vært å satse på mer langvarig bosetting og redusere fraflytting. Hvis alle som flyttet fra Nordland hadde utsatt flyttingen i 2 år, ville vi hatt en annen situasjon i forhold til folketall og alderssammensetting.

Flyktningene utgjør i dag ca. 25 % av innvandrerne i Nordland. I et arbeidskraftsperspektiv må en ha fokus på de andre innvandrergруппene, som i liten grad har rettigheter til for eksempel norskopplæring eller annen opplæring. Den største gruppen er arbeidsinnvandrere, mange av dem fra tidligere Øst-Europa. Det er også mange ektefelleinnvandrere, mest kvinner som gifter seg med norske menn. Og det er en del innvandrere som kommer til Norge opprinnelig som studenter, som blir boende.

Tilrettelegging for innvandring og kvalifisering av dem som kommer, er et komplisert arbeidsfelt hvor mange instanser har delansvar, men ikke totalansvar. En vesentlig del av prosjektet har derfor dreiet seg om å forenkle, utvikle nye metoder og gi økt kunnskap / kompetanse til miljøer som jobber med innvandrere. Dette har en gjort ved å etablere samarbeid mellom ulike aktører for å få felles satsing. Det er brukt regionale utviklingsmidler til å støtte prosjekter på tvers.

Noen bakgrunnstall

Antall innbyggere i Nordland er på samme nivå som på 70-tallet, samtidig som innbyggertallet i landet for øvrig har økt. Dermed reduseres Nordlands andel av Norge. Dette får betydning for kommuneøkonomi, andel av virkemidler (eks. NAV), representasjon (eks. til Stortinget) og mulighet for utvikling av kommuner og lokalsamfunn.

	1970	2000	2010	2015	Prognose 2030
Norge	3 866.468	4 478 497	4 858 199	5 165 802	5 948 156*
Nordland	243 179	239 109	236 271	241 682	261 879**

Nordlands andel av Norge	6,3 %	5,3 %	4,9 %	4,7 %	4,4 %
--------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

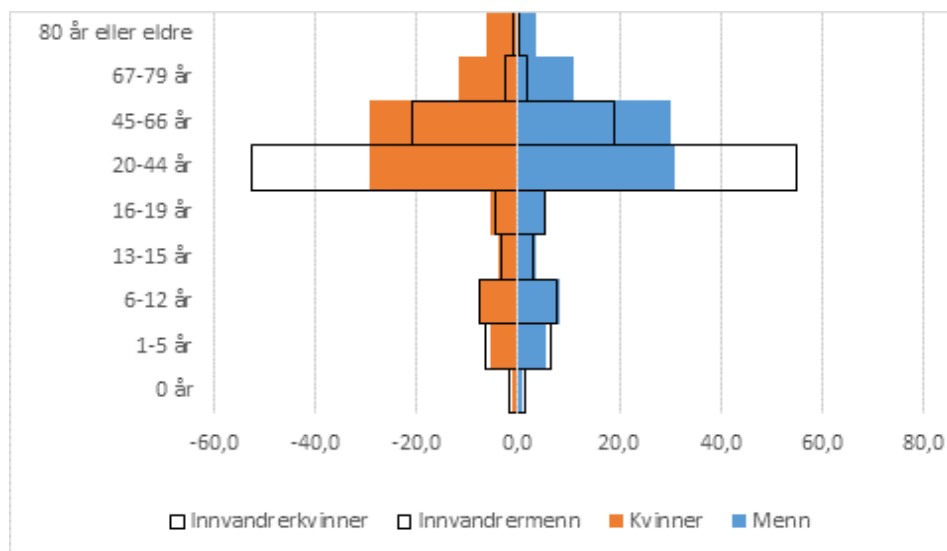
*Prognose for Norge – SSB, alternativ MMMM

** Prognose for Nordland – Egen framskrivning (Panda)

Hvis Nordland hadde hatt samme utvikling i folketall som resten av landet fra 1970-2015, ville vi hatt 325 400 innbyggere, det vil si 83 718 flere innbyggere enn det vi faktisk har.

Alderssammensetting i Nordland

Tabellen nedenfor viser andel innvandrere og norskfødte i ulike aldersgrupper fordelt på kjønn i Nordland. Her ser vi at over 50 % av innvandrerne totalt er mellom 20 og 44 år, mens tilsvarende for befolkningen for øvrig er ca. 30 %. Det er også betydelig færre over 67 år blant innvandrerne.

Antall innvandrere i Norge har økt sterkt de senere åra, spesielt etter at EU ble åpnet østover i 2004:

	2000	2013	2015
Antall innvandrere Norge*	282 487	710 465	804 963
Andel innvandrere Norge	6,3 %	14,1 %	15,6 %
Antall innvandrere Nordland	6 037	17 243	20 746
Andel innvandrere Nordland	2,5 %	7,2 %	8,6 %

*Innvandrere og norskfødte m/to innvandrerforeldre. SSB, tabell 07108.

Følgende kommuner i Nordland har flest innvandrere pr. 1.1.2015:

Kommune	Antall	Andel av innbyggerne
----------------	---------------	-----------------------------

Træna	97	20,0 %
Nesna	332	17,7 %
Værøy	114	14,6 %
Moskenes	151	14,1 %
Lødingen	287	13,3 %
Herøy	227	13,1 %
Hamarøy	232	12,8 %

Ser en på bykommunene er det Vågan som har størst andel innvandrere med 12,5 % (1 156 personer) og Narvik med 11,1 % (2 099 personer)

Kommuner med lavest andel er Bindal med 3,0 %, Tjeldsund med 3,4 % og Beiarn med 4,7 %

Oversikt over landbakgrunn til de største innvandrergruppene i Nordland:

Land	2005	2010	2013	2015
Polen	186	765	1 400	1 883
Litauen	48	280	1 001	1 323
Somalia	494	605	1 175	1 280
Sverige	743	974	1 071	1 141
Eritrea	8	294	764	1 086
Thailand	358	628	824	928
Tyskland	349	663	800	839
Russland	682	787	818	796
Filipinene	235	371	522	605
Afghanistan	319	431	585	601
Romania	44	118	280	494

Folketallsendring i Norge, Nordland og regioner i Nordland, med og uten innvandring, per 4. kvartal i året (Kilde: SSB):

	Folkevekst 2010 - 2014	Folkevekst uten innvandring
Norge	307 603	92 654
Nordland	5 411	-5 760
Sør-Helgeland	114	-241
Helgeland	350	-1 014
Indre Helgeland	869	-672
Salten	2 708	-590
Ofoten	368	-1 032
Lofoten	609	-723
Vesterålen	631	-1 257

Ser en disse tallene på kommunenivå er det kun Bodø som ville hatt noen vekst uten innvandring, men selv der utgjør innvandrere det store vekstpotensialet.

Problemstilling

Det ble vedtatt følgende mål for arbeidet i 2013:

Effekt mål: Økt innvandring fra utlandet og redusert fraflytting skal gi Nordland 10 000 nye innbyggere i perioden 2013-2017.

Delmål:

1. Økt tilflytting fra utlandet skal gi arbeidslivet i Nordland nødvendig tilgang på arbeidskraft. Dette gjelder både privat og offentlig sektor.
2. Økt tilflytting fra utlandet skal bidra til en mer balansert befolkningssammensetning i forhold til alder, økt internasjonalisering, og bidra til velfungerende lokalsamfunn.
3. Det skal legges til rette for at tilflyttere til Nordland har med seg familie, at de melder flytting til Nordland, og at alle tilflyttere blir boende lenger.
4. Utnytte kapasitet og kompetanse til innvandrere som allerede er bosatt i Nordland, ved å øke sysselsettingsgraden og ved å få flere tilsatt i ordinære stillinger.

Det har vært satt i gang tiltak innenfor 6 delområder:

1. **Bedre norskopplæring for flere.** Nye nettbaserte tilbud. Arbeidslivsnorsk. Opplæring på arbeidsplassen. Opplæring i suggestopedimetoden. Veileder/håndbok om norskopplæring.
2. **Utdanning og kvalifisering.** Utvikling av Karrieresentrene. Godkjenningsordninger. Raskere godkjenning. Opplæringstilbud for å fullføre en utdanning. Satsing på fagbrev. Etablerer opplæring.
3. **Målrettet rekruttering.** Metoder for sammenhengende rekruttering fra utlandet. Norskopplæring i hjemlandet. Velkommenordninger. Jobb for to. Mentorordninger
4. **Bolig.** Utleieboliger. Kommunale planer. Boligbyggerskole. Husbankens virkemidler.
5. **Fritid, frivillighet og deltakelse.** Støtte til frivillige organisasjoner. Opplæringstilbud. Norskopplæring. Referansegrupper med erfarne innvandrere. Nettverk.
6. **Informasjon.** Samle informasjon og spre den. Servicetorg. WorkinNorway (nettside). Karrieresentrene. Velkommensentraler. Statlige informasjonsentraler (SUV) og INN-sentraler (drevet av handelskamre, næringsforeninger).

Målsettingen om 10 000 nye innvandrere etter 4 år kan nås. Men det forutsetter redusert fraflytting. Fra 1.1.2013 til 1.1.2015 har antallet økt med 3 488. Det er foreløpig ingen tegn til at antallet i Nordland reduseres, selv om en på landsbasis har en viss reduksjon. Trender på landsbasis kommer ofte litt i etterkant til Nordland.

Å måle resultater av et prosjekt som Tilflyttingsprosjektet er vanskelig, fordi resultatet er en konsekvens av mange og ulike innsatsfaktorer som vi i liten grad har styring med. Men prosjektet er forhåpentligvis ett viktig element i den store sammenhengen. For å kunne vurdere om en går i rett retning, vedtok fylkesrådet i den endelige prosjektbeskrivelsen 16 indikatorer innenfor de fire målene. Disse er vurdert i rapporten.

De fleste indikatorene viser vekst i tilbud og aktivitet, slik det framgår detaljert av rapporten. Men det er 3 av indikatorene som viser negativ utvikling:

- Sysselsettingsgrad. Sysselsettingen i befolkningen i Nordland (15-74 år) gikk ned fra

66,9 % fra 2012 til 66,7 % i 2014. For innvandrere var tilsvarende tall 61,7 % og 61,1 %, dvs en litt større nedgang, selv om endringene er små. Det er viktig å øke sysselsettingsgraden både totalt og blant innvandrerne.

- Mens antallet internasjonale studenter i Norge har økt i perioden, har det gått litt ned i Nordland.
- Målet om å få flere arbeidsgivere til å bruke NAV-Eures tjenester er heller ikke nådd.

Med bakgrunn i satsingsområde 1 og 2, ble det sendt et omfattende innspill til Kunnskapsdepartementets arbeid med ny Stortingsmelding. Denne følger vedlagt.

Økonomi

Prosjektet er i hovedsak finansiert gjennom ordinære budsjetter i næringsavdelingen, utdanningsavdelingen og ordinære NAV-tiltak. En har også søkt å bruke eksisterende tilskuddsordninger (regionale utviklingsmidler, midler fra IMDI), og styre de mer målrettede mot målene i prosjektet. Det er også opprettet en egen forsøksordning med midler til frivillige organisasjoner. I tillegg har det vært søkt sentrale midler til enkelttiltak. Den totale pengebruken kan synliggjøres slik:

Prosjektbudsjett, finansiert av NFK, økonomiplanen	1 500 000 kr pr. år
Ny tilskuddsordning til frivillige	350 000 kr pr. år
Tildelt etter søknad fra regionale utviklingsmidler, 2012-2015	6 000 000 kr
Prosjektstøtte fra staten til etablereropplæring, konferanser og norsk på nett	1 000 000 kr

I tillegg er det brukt midler fra voksenopplæring og ordinært skolebudsjett og ordinære tiltak ved NAV.

Vurderinger

Noen erkjennelser fra prosjektet, som bør tas med i videre arbeid:

- Nordland skiller seg ut ved at svært mange av innvandrerne bare er her midlertidig. Det er et høyt vikarforbruk spesielt innenfor sektorer som helse og fiskeri og bygg/anlegg, og mange av dem som kommer, tar ikke med seg familie. Dermed blir de heller ikke en naturlig del av det samfunnet de kommer til.
- Fritid og trivsel må vektlegges hvis vi skal beholde tilflyttere og innvandrere. Frivillige organisasjoner bør spille en større rolle for å få tilflyttere både fra utland og innland til å trives på et nytt sted. Innvandrerorganisasjoner er et viktig element i dette. I Nordland er det få slike.
- Enkelte bransjer vil få store problemer hvis innvandringen ikke fortsetter.
- Norsk kunnskap er viktig. Det må satses på at alle kan få norsk opplæring, og opplæringen må legges opp mer fleksibelt. Dette innebærer også økt kompetanse hos utdanningsaktørene.
- Mange innvandrere har fagutdanning fra sitt hjemland, som de ikke får nyttiggjort i Norge, men som Norge etterspør. Det må satses sterkere på at disse får godkjent og fullført sin fagutdanning.

- Suksesshistoriene fra prosjektet er blant annet innenfor etablereropplæring, bruk av mentorordninger, nye læringsformer i norsk (les suggestopedi og nettressurser), økt bruk av karrieresentrene og kompetanseutvikling gjennom dem, aktiv medvirkning fra innvandrere, og løpende kunnskapsspredning.
- I Nordland er det gode samarbeidsforhold mellom ulike regionale aktører.

Tilflyttingsprosjektet må sies å ha bidratt både til holdningsendringer og til gode modeller/piloter innenfor tiltak som kan brukes av andre. Nordland fylkeskommune var tidlig ute med å sette disse problemstillingene på dagsorden, og det drar vi nytte av nå. De to årene som gjenstår av prosjektet bør rettes enda mer mot spredning av de gode erfaringene og videre kompetanseheving hos alle samarbeidspartene.

Kommunene er den viktigste parten i dette arbeidet. De to siste årene bør brukes til å forankre tiltakene og kunnskapen i noen kommuner/pilotkommuner for å se om en mer helhetlig tilnærming gir bedre resultater og kan gjøre arbeidet mer rasjonelt.

Av de 6 satsingsområdene bør rekruttering inngå i en større sammenheng med nye samarbeidsaktører, hvor arbeidslivet selv tar en mer aktiv rolle. Det vises i den forbindelse til ny Innovasjonsstrategi, hvor behovet for rekruttering til Nordland påpekes, og hvor det i strategien er vedtatt å satse særskilt på dette i årene framover. Den saken gjaldt privat sektor, men i rekrutteringssammenheng er også kommunal sektor og helseforetakene viktige. Det er her de virkelig store rekrutteringsutfordringene kommer. I det videre arbeidet bør en se sammenhengen mellom lokal rekruttering, utdanningstilbud og rekruttering fra utlandet. Erfaringene fra de to prosjektene med utenlandsrekruttering i Tilflyttingsprosjektet vil være gode erfaringer å bygge videre på.

Når det gjelder satsingsområde - Norskopplæring - er det nå utviklet mange gode tilbud. Utfordringen i det videre arbeidet er å få flere til å ta disse i bruk, og at flere kommuner/voksenopplæringer og utdanningsinstitusjoner tilbyr god norskopplæring også til innvandrere uten rettigheter. Det foreslås derfor at en gjennom prosjektet ikke utvikler flere modeller, men bruker kapasitet på kompetansespredning.

Satsingsområde – Fritid, frivillighet og deltakelse - bør fortsatt satses på. Bl.a. bør det vurderes hvordan referansegruppa med erfarne innvandrere kan få en mer sentral plass i Tilflyttingsprosjektet. En må også komme mer ut til de frivillige organisasjonene og gi dem opplæring / økt kompetanse i hvordan de møter nye landsmenn.

Satsingsområde – Bolig – ivaretas godt gjennom Husbanken og deres samarbeid med fylkeskommunen.

Samarbeidet med NAV er godt, og mange av utfordringene ligger hos dem. Derfor bør innsatsen mot de lokale NAV-kontorene intensiveres i det videre arbeidet.

Under satsingsområde - Utdanning og kvalifisering – er det viktig å videreføre arbeidet med karrieresentrene og deres rolle overfor alle innvandrere. Videre bør en ha mer fokus på fagopplæring. I årets statsbudsjett er det bevilget midler til en ny godkjenningsordning, som Nordland har etterspurt. Denne bør tas aktivt i bruk, parallelt med egne fagopplæringskurs for innvandrere som har fått godkjent sin realkompetanse, men fortsatt mangler noe for å få et komplett fagbrev.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Prosjekt Tilflytting og rekruttering fra utlandet er et tiltak som ser på innvandring, befolkningsutvikling og sysselsetting i et helhetlig perspektiv.
2. Fylkestinget ønsker fortsatt å ha fokus på tilflytting fra utlandet. Prosjektet skal bidra til bedre bruk av ressursen som innvandrere utgjør for Nordlandssamfunnet.
3. Tiltakene i Tilflyttingsprosjektet videreføres slik det omtales i saksframlegget og rapporten, men i en mer forpliktende form med noen kommuner. Fylkestinget ber fylkesrådet om å velge ut aktuelle kommuner og justere prosjektplanen.
4. Fylkestinget ber fylkesrådet om å følge utviklingen av den nye flyktnings situasjonen nøye, og fortløpende vurdere om det er behov for å iverksette nye tiltak.

Bodø den 26.10.2015

Tomas Norvoll

fylkesrådsleder

sign

Mona Fagerås

fylkesråd for næring

sign

13.11.2015 Fylkesrådet

Votering i Fylkesrådet

Innstilling fra Fylkesrådet

Fylkesrådets innstilling enstemmig vedtatt

07.12.2015 Komite for næring

Allan Ellingsen, Frp, fremmet følgende helhetlig alternativt forslag til vedtak:

Fylkestinget tar rapporten til orientering.

Fylkestinget avslutter prosjektet med virkning fra 01.01.2016.

Stig Tore Skogsholm, H, fremmet følgende forslag:

Pkt.4 i fylkesrådets innstilling strykes.

Votering i Komite for næring

Helhetlig alternativt forslag fra Frp fikk 2 stemmer (Frp, H) og falt.

Fylkesrådets innstilling til pkt.1-3 ble vedtatt med 5 stemmer (3 Ap, Sp og V) mot 2 stemmer (Frp og H).

Fylkesrådets innstilling til pkt.4 ble vedtatt med 4 stemmer (3 Ap og Sp) mot 3 stemmer avgitt for Høyres forslag (H, Frp og V).

Innstilling fra Komite for næring

1. Prosjekt Tilflytting og rekruttering fra utlandet er et tiltak som ser på innvandring, befolkningsutvikling og sysselsetting i et helhetlig perspektiv.
2. Fylkestinget ønsker fortsatt å ha fokus på tilflytting fra utlandet. Prosjektet skal bidra til bedre bruk av ressursen som innvandrere utgjør for Nordlandssamfunnet.
3. Tiltakene i Tilflyttingsprosjektet videreføres slik det omtales i saksframlegget og rapporten, men i en mer forpliktende form med noen kommuner. Fylkestinget ber fylkesrådet om å velge ut aktuelle kommuner og justere prosjektplanen.
4. Fylkestinget ber fylkesrådet om å følge utviklingen av den nye flyktnings situasjonen nøye, og fortløpende vurdere om det er behov for å iverksette nye tiltak.

Kolbjørn Eriksen
komiteleder

Trud Berg
saksordfører

07.12.2015 Fylkestinget

Næringskomiteens innstilling ble lagt fram av saksordfører Trud Berg, Ap:

1. Prosjekt Tilflytting og rekruttering fra utlandet er et tiltak som ser på innvandring, befolkningsutvikling og sysselsetting i et helhetlig perspektiv.
2. Fylkestinget ønsker fortsatt å ha fokus på tilflytting fra utlandet. Prosjektet skal bidra til bedre bruk av ressursen som innvandrere utgjør for Nordlandssamfunnet.
3. Tiltakene i Tilflyttingsprosjektet videreføres slik det omtales i saksframlegget og rapporten, men i en mer forpliktende form med noen kommuner. Fylkestinget ber fylkesrådet om å velge ut aktuelle kommuner og justere prosjektplanen.
4. Fylkestinget ber fylkesrådet om å følge utviklingen av den nye flyktnings situasjonen nøye, og fortløpende vurdere om det er behov for å iverksette nye tiltak.

Allan Ellingsen, Frp, fremmet Frps helhetlig alternativt forslag fra komiteen:

Fylkestinget tar rapporten til orientering.

Fylkestinget avslutter prosjektet med virkning fra 01.01.2016.

Votering i plenum

Frps forslag fikk 13 stemmer og falt (5Frp og 8H. 1H hadde permisjon og 1Ap utbytte).

Komiteinnstillinga punktene 1-3 vedtatt mot 5 stemmer (5Frp).

Komiteinnstillinga punkt 4 vedtatt mot 13 stemmer (5Frp og 8H. 1H hadde permisjon og 1Ap utbytte).

FT 181/2015

Vedtak

1. Prosjekt Tilflytting og rekruttering fra utlandet er et tiltak som ser på innvandring, befolkningsutvikling og sysselsetting i et helhetlig perspektiv.
2. Fylkestinget ønsker fortsatt å ha fokus på tilflytting fra utlandet. Prosjektet skal bidra til bedre bruk av ressursen som innvandrere utgjør for Nordlandssamfunnet.
3. Tiltakene i Tilflyttingsprosjektet videreføres slik det omtales i saksframlegget og rapporten, men i en mer forpliktende form med noen kommuner. Fylkestinget ber fylkesrådet om å velge ut aktuelle kommuner og justere prosjektplanen.
4. Fylkestinget ber fylkesrådet om å følge utviklingen av den nye flyktnings situasjonen nøye, og fortløpende vurdere om det er behov for å iverksette nye tiltak.

Vedlegg

Tittel

Halveisrapport for prosjektet

Vedlegg til halveisrapporten

DokID

605831

606929